

داستان البدر

تألیف: مہراب رحبی

سرشناسه	: رجیب، مهرباب، ۱۳۳۶ -
عنوان و نام پدیدآور	: داستان البرز / تألیف مهرباب رجیب.
مشخصات نشر	: تهران: فرهنگ سبز، ۱۳۹۰.
مشخصات ظاهری	: ۱۴۳ ص: مصور (رنگی).
شابک	: ۴۰۰۰۰ ریال: 978-964-9906-96-6
وضعیت فهرست‌نویسی	: فیبا
یادداشت	: واژه‌نامه.
موضوع	: البرز، منطقه
رده‌بندی کنگره	: ۱۴۹۰ ۳ الف/۲۱۹۲ DSR
رده‌بندی دیویی	: ۹۱۵/۵۵۲
شماره کتاب‌شناسی ملی	: ۲۳۱۱۳۸۴

فرهنگ سبز

نام کتاب: داستان البرز

تألیف: مهرباب رجیب

صفحه‌آرا: مهدیه‌الهادیات بهشتی مقدم

ویراستار: گلناز غریب‌زاده

طراح جلد: خیرا... اصغری

نوبت چاپ: اول ۱۳۹۰

شمارگان: ۲۰۰۰ نسخه

ناشر: انتشارات فرهنگ سبز

چاپ و صحافی: هنر سرزمین سبز

شابک: 978-964-9906-96-6

قیمت: ۴۰۰۰۰ ریال

حق چاپ محفوظ و در اختیار انتشارات فرهنگ سبز می‌باشد.

دفتر مرکزی: تهران، خیابان شهید بهشتی، خیابان پاکستان، کوچه چهارم، پلاک ۱۰.

طبقه دوم ۸۸۵۱۳۶۸۹

مرکز پخش: تهران، خیابان انقلاب، خیابان اردیبهشت، کوچه نوروز، پلاک ۲۷، طبقه

سوم، پخش ایده‌پرداز ۶۶۴۸۷۱۲۴

نشانی اینترنتی: www.farhangesabz.ir

صفحه

عنوان

مقدمه ۹

بخش اول

کوه در قرآن شریف و البرز در اساطیر و فرهنگ و ادب مکتوب پارسی

البرز در تاریخ کهن ۱۵

بخش دوم

جغرافیای طبیعی

حدود البرز ۲۳

تقسیمات کشوری ۳۰

وجه تسمیه ۳۶

چگونگی شکل گیری و توسعه شهر کرج ۴۳

مرزهای استان البرز ۷۹

زمین شناسی استان ۸۱

پوشش گیاهی ۸۴

تنوع جانوری ۸۸

آب و هوا ۸۸

منابع آب ۹۰

بخش سوم

جغرافیای انسانی

جمعیت ۹۵

نژاد ۱۰۱

زبان ۱۰۳

دین ۱۱۴

منابع و مآخذ ۱۱۷

ضمائم ۱۱۹

مقدمه

بعد از انتظاری دلنشین، سرانجام استان البرز در نقشه زیبای کشور جای گرفت و به عنوان سی و یکمین استان ایران معرفی گردید. پیشنهاد چنین نامی برای استان نخستین بار در سال هفتاد و هشت و در جریان انتخابات مجلس ششم از سوی این حقیر طرح گردید. فکر نمی‌کنم قبل از این تاریخ چنین طرحی مطرح شده بود. شاید هم طرح شده و من از آن خبر نداشتم. علی ای حال نامگذاری توسط هر شخص و در هر زمانی که صورت گرفته باشد چندان مهم نیست. آنچه از اهمیت برخوردار است این است که اینک زادگاهم تبدیل به استان شده است و این امر خجسته نقطه آغازین کار است و باید از این به بعد هم‌ها مضاعف شده و تلاش‌ها به کار گرفته شود تا البرز به جایگاه واقعی خود دست یابد. نوشته حاضر - که بخش‌هایی از آن به صورت سلسله نوشته‌هایی در روزنامه همشهری ویژه‌نامه البرز به چاپ رسیده است - با هدف معرفی البرز این سترگ کهن و این استوار ژرف، تهیه و به محضر خوانندگان ارجمند به خصوص البرزیان دانشور، تقدیم می‌گردد. در این نوشتار کلیات و چهارچوب اصلی مرتبط با استان - با محوریت کرج - مورد بحث و ارزیابی قرار گرفته و عمدتاً به موضوعاتی همچون البرز در اساطیر، جغرافیای

تاریخی، طبیعی و انسانی، تحولات جمعیتی، الزامات و ضرورت‌ها و همچنین پاره‌ای دیگر از واقعیت‌ها و بایسته‌های کاربردی و اجرایی (استان البرز = ایران کوچک)^۱ آن هم به صورت مشروح پرداخته شده است. انشاء... در آینده - با کمک و همکاری البرزیان عزیز به خصوص با تشریک مساعی و هم فکری دانشوران، علاقه‌مندان و اندیشمندان این استان دیرینه اما نوپا که انتظار می‌رود بعد از انتشار این کتاب بیش از گذشته صورت خواهد گرفت - سایر شهرهای استان البرز (آسارا، اشتهارد، چهار باغ، شهر جدید هشتگرد، طالقان، کمال شهر، کوهسار، گرمدره، ماهدشت، محمدشهر، مشکین دشت، نظر آباد و هشتگرد زیر

۱- در خصوص ایران کوچک که به درستی به کوچ و (اینگ البرز) اطلاق شده است، بدون هیچ مقدمه و توضیحی خوب است بخشی از دیباچه کتاب «شیر و عقاب» که در خصوص روابط ایران و آمریکا - بعد از انقلاب اسلامی - و توسط پروفیسور جیمز بیل نوشته شده است را بیاورم چرا که یکی از اهداف من در نگارش این مجموعه معرفی جمالی و ارائه شناختی نسبی از هویت البرز و البرزیان است. در بخشی از مقدمه یاد شده که توسط خانم فروزنده برلیان نگاشته شده آمده است: «سابقه فرهنگ ایرانی، غرور ایرانی است، تنها چیزی که در طی قرن‌ها غارتگری از کشورمان باز در دنیا گسترش یافته است و بر فرهنگ و هنر و مدنیت آن اثر گذاشته است. برای شناخت ایرانی نخستین درس این است که مردم ایران شیفته ادب و دانش‌اند و کسی را که از این دو بری باشد فراموش می‌شمرند. تنها راه خود به قلب ایرانی احترام به سنت‌ها و ملیت ایرانی است. ما ملتی نیستیم که به همت «لورنس عربستان» به وجود آمده باشیم. اگر از رود هند و ترکیه و بخش اعظم جزایر یونان و تمام سواحل شرقی مدیترانه و مصر و حبشه دیگر جزئی از کشور ما نیست ولی تاریخ و فرهنگ ما همچنان غنی و دنیا گیر باقی مانده است. این گذشته پر آوازه و فرهنگ شکوهمند ما را موظف می‌دارد که دور از هر گونه پر مدعائی، به هویت آن عمل کنیم... اگر یک قرن پیش خانم «گرتودیل» وارد کاروانسرای می‌شود تا به جمعی روستایی که کنار آتش زمستانی گرد آمده‌اند بپیوندد و می‌بیند آنان آتش را به او سپرده دور می‌شوند و اظهار نظر می‌کنند که «این مردم هیچگاه متمدن نمی‌شوند» نتیجه عقب ماندن از قافله نیست بلکه این سخن از عدم شناخت او از ایشان ایرانیان در (گرامی داشتن) مقدم مهمان و از راه رسیده است.»

عنوان البرز ۱، ۲، ۳ و...) معرفی و در خصوص مسائل آنها بحث خواهد شد. ضمن اینکه شهرهای بزرگ دیگری همچون گوهردشت (رجایی شهر)، فردیس و مهرشهر که هر یک دارای چندین شهر اقماری و حومه‌های متعدد و پر جمعیت می‌باشند نیز می‌بایست معرفی و مسائل آنها مورد نقد و بررسی قرار گیرد. بحث مشروح در خصوص آداب، رسوم، فرهنگ، هنر، معارف، اخلاق، عادات، آیین زندگی، نگرش‌ها، قوانین و روابط اجتماعی و آنچه زیر عنوان فرهنگ عامه و فولکلور نیز مشهور است هم انشاء... در نوشته‌های وعده داده شده مطرح و به معرض نقد گذاشته خواهد شد. معرفی و بررسی فرهنگ بومی، شرح فرهنگ مهاجر و بیان خرده فرهنگ‌ها که به نظر می‌رسد در البرز کنونی چندان از هم قابل تفکیک نبوده و بر اثر آمیختگی، فرهنگ واحدی را به وجود آورده است به همراه معرفی مکان‌های مقدس همچون مساجد و امامزاده‌ها، اماکن تاریخی و جاذبه‌های گردشگری، رجا و مشاهیر علمی و فرهنگی و همچنین نمادهای فرهنگی و صنایع دستی نیز از جمله مسائل مهمی می‌باشد که در نظر است با کمک و هم فکری و هم اندیشی همشهریان عزیز مورد بررسی قرار گیرد. از خوانندگان صاحب صلاحیت و از علاقه‌مندان به البرز با شکوه انتظار دارد از راه لطف و انسانیت و به شیوه خردورزی و

کرامت انتقادات، راهنمایی‌ها و نقطه نظرات اصلاحی خود را در اختیار نگارنده قرار دهند.^۱

۱- خارج از بحث نیست اگر نوشته‌های پایانی جیمز بیل در کتاب یاد شدند را بیابیم: «ویلیام داگلاس رییس سابق دیوان عالی آمریکا زمانی گفته بود، ایرانیان خویشتن معنوی آمریکایی‌ها هستند. این کتاب بر آن است تا نیروهایی را که بر ضد این خویشتندی به مبارزه برخاسته‌اند و به آن صدمه زده‌اند مورد تجزیه و تحلیل قرار دهد در دنیایی که بر اثر بی کفایتی از هم گسسته، با سوء تفاهم به ناتوانی افتاده و از خشونت به لرزه در آمده است، عقاب آمریکا بیش از قوی ساختن پر و بال‌ها و تیز کردن چنگال‌ها، لازم است کارهای بیشتری انجام دهد و در این زمینه باید در ارتقای کیفیت درک خود، مهارت در برقرار نمودن روابط خود و بالا بردن اعتبار برداشت خود از کردار و پندار نیک کوشا و پویا باشد. تجربه دردناک با شیر ایران در خلیج فارس می‌تواند تجربه‌ای ارزشمند و آموزنده برای عقاب باشد. اگر چنین تجربه‌ای درک و احساس شود عقاب آمریکا که زمانی سرگشته و آسیب‌پذیر شده بود، باز می‌تواند قدرت و عزت خود را در حاله‌ای از شکوه و احترام، در تمامی سرزمین‌ها باز یابد.»